

Advies aan de gemeente Oud-Beijerland als bevoegd gezag inzake de verdere omgang met archeologie in het plangebied Beneden Molendijk

Voor het plangebied Beneden-Molendijk heeft de gemeente Oud-Beijerland (feitelijk) het selectiebesluit genomen dat de in het gebied aanwezige archeologische waarden behoudenswaardig zijn en middels een opgraving (behoud ex situ) veilig gesteld dienen te worden. Hiervoor is door RAAP een Programma van Eisen opgesteld, goedgekeurd door de gemeente Oud-Beijerland. Het toen voorliggende advies om allereerst proefsleuven te graven en dan een selectiebesluit te nemen is, n.a.v. advisering van Hazenberg Archeologie omgezet naar een definitieve opgraving. Naar aanleiding hiervan heeft RAAP de opdracht van de ontwikkelaar (Vink) gekregen om deze opgraving te verrichten.

Het plangebied wordt in twee fasen (fase 1 – noordelijke deel en fase 2 – het zuidelijke deel) opgegraven. De opgraving voor fase 1 heeft inmiddels plaatsgevonden en voor fase 2 dient deze nog plaats te vinden. Aan de opdrachtgever van de opgraving (Vink) zijn de opgravingsresultaten van fase 1 voorgelegd en heeft RAAP de kosten van deze uitwerking geoffreerd. Het bevoegd gezag, de eisenstellende partij als het gaat om de uit te voeren opgraving, heeft kenbaar gemaakt de opgravingsresultaten uitgewerkt te willen zien minus de geoffreerde pollenanalyse.

In relatie tot de nu vrijgekomen eerste resultaten van de opgraving (fase 1), de planning van bouwwerkzaamheden en de kosten van de opgraving inclusief de daarbij komende kosten van uitwerking, stelt de gemeente Oud-Beijerland, als bevoegd gezag, de vraag hoe nu verder te handelen.

Hieronder staat het advies van Hazenberg Archeologie.

Voor wat betreft de verdere omgang met de nu geplande fase 2 van het archeologisch onderzoek Beneden Molendijk zijn er drie mogelijkheden:

- 1.) de gemeente Oud-Beijerland handhaaft het feitelijk genomen selectiebesluit en stelt de eis aan de ontwikkelaar dat fase 2 geschiedt overeenkomstig opzet van fase 1. Dit betekent een opgraving van het deelgebied van fase 2, inclusief de daarbij behorende – nu nog onbekend zijnde – uitwerkingskosten.
- 2.) De gemeente Oud-Beijerland handhaaft het selectiebesluit waarin zij aangeeft dat de archeologische sporen in het plangebied behoudenswaardig zijn, maar stelt vast dat, gezien de resultaten en kosten van de opgraving in fase 1, een lichtere vorm van archeologisch onderzoek, hier ook toereikend is. In dat geval vindt er geen opgraving plaats in fase 2 van het plangebied maar archeologische begeleiding. De archeologische begeleiding vindt (zekerheidshalve) plaats vanaf het moment van sloop van de panden die nu nog op de plaats van het te plannen archeologische onderzoek fase 2 staan. De gemeente laat voor de archeologische begeleiding een PvE op stellen. In de tegenwoordige Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) moet begeleiding gezien worden als 'een (kleine) mini-opgraving' waarin vondsten c.q. vindplaatsten wel worden opgetekend en gedocumenteerd maar niet worden uitgewerkt zoals dat het geval is bij een opgraving. De kosten van archeologische begeleiding zijn lager dan de kosten van een opgraving inclusief uitwerking.
- 3.) De gemeente Oud-Beijerland herzielt haar vorige selectiebesluit en stelt in een nieuw besluit de behoudenswaardigheid naar beneden bij. Dat nieuwe selectiebesluit kan luiden dat de gemeente Oud-Beijerland concludeert dat:
 - op basis van de opgravingsresultaten van fase 1,
 - een opgraving voor fase 2 geen maatschappelijke meerwaarde oplevert

- en dat, alle belangen afwegend (mede in overweging nemend de kosten die gemoeid zijn met een opgraving van fase 2) de archeologische waarden in het zuidelijk deel van het plangebied (fase 2) vrijgegeven worden.

Het RAAP-rapport spreekt van de inzet van amateur-archeologen. Wellicht behoort het tot de mogelijkheden, als optie 3 wordt gevolgd, de genoemde amateur-archeologen onderzoek te laten verrichten. Hiermee geeft de gemeente aan toch waarde te hechten aan het bergen van mogelijk aanwezige archeologische vondsten, alleen zij het dan niet professioneel en niet volgens bepaalde kwaliteitsnormen.

Het is van belang in het archeologische proces, en ook het besluitvormingsproces omtrent de omgang met het bodemarchief, een tweetal zaken goed te onderscheiden:

- de rol en de betekenis van de gemeente als bevoegd gezag
- de rol en de betekenis van de archeologische adviseur c.q. de archeologisch uitvoerder.

De gemeente is de eisenstellende partij als het gaat om de omgang met haar bodemarchief en neemt als bevoegd gezag uiteindelijk een (bestuurlijk/politiek) besluit. Dat besluit behelst (vaak) een integrale afweging van alle belangen (economisch, sociaal, milieu, natuur etc.) inclusief het archeologische belang. Op basis van deze integrale bestuurlijk/politieke verantwoordelijkheid kan de gemeente als bevoegd gezag dan ook een andersluidend besluit nemen dan de geadviseerde omgang met haar bodemarchief door archeologische adviseurs c.q. opgravingsbedrijven. Deze laatste stellen sec en alleen de archeologische waarde c.q. verwachting vast van het bodemarchief en adviseren daarover. Maar zij gaan niet over de bestuurlijke/politieke verantwoordelijkheid van een gemeente en adviseren dan ook niet vanuit die bestuurlijk/politieke verantwoordelijkheid.

Neemt een gemeente als bevoegd gezag een andersluidend besluit dan geadviseerd, dan is het uiteraard wel zaak, dat besluit goed te onderbouwen en een duidelijke en heldere besluitvorming daarover te laten plaatsvinden. Als dat gebeurt (is), handelt het bevoegd gezag geheel in lijn met de Monumentenwet 1988. Van belang is immers dat er een afweging heeft plaatsgevonden. De wet stelt namelijk niet dat alle archeologische waarden in de bodem moeten worden beschermd, danwel altijd en onder alle omstandigheden opgegraven hoeven te worden.

Als inhoudelijk archeologische adviseur van de gemeente Oud-Beijerland gaat de voorkeur van Hazenberg Archeologie uit naar optie 1 of 2. Als adviseur van de gemeente Oud-Beijerland, die helpt de gemeente Oud-Beijerland vraagstukken op te lossen omtrent de omgang met de archeologie in het kader van de ruimtelijke ordening (oog voor kosten, bouwplanning realiseren etc) kan Hazenberg Archeologie een besluit als verwoord in optie 3 ook billijken.

Opsteller:
drs. J.N.W. Breimer
Hazenberg Archeologie
d.d. 4 april 2011